100 ЛЮБОПИТНИ НЕЩА

МУЗИКАТА

Издателство „Фют“

100 ЛЮБОПИТНИ НЕЩА

МУЗИКАТА

100 любопитни неща
МУЗИКАТА
© Издателство „Фют“, 2026
Превод Ирина Манушева

100 Things to know about MUSIC
Copyright © 2022 Usborne Publishing Ltd.
Written by Jerome Martin, Alice James, Lan Cook and Alex Frith
Illustrated by Federico Mariani, Shaw Nielsen, Dominique Byron and Parko Polo
Designed by Jenny Offley, Lenka Hrehova, Tom Ashton-Booth and Samuel Gorham

All rights reserved.

Текст
Джеръм Мартин, Алис Джеймс, Лан Кук, Алекс Фърт

Илюстрации
Федерико Мариани, Шоу Нилсен, Доминик Байрън, Парко Поло

Дизайн
Дженi Офли, Ленка Хрехова, Том Ащън-Бут, Самюел Горам

1 Оркестрите започват концертите с...

изсвирване на тон ла.

Инструментите се влияят от температурата и влагата във въздуха. Струните се разтягат, ключовете приплъзват, материалът на дървените и медните духови инструменти се свива или разширява. С времето всички започват да звучат малко по-високо или по-ниско. Затова оркестрите започват с изсвирването на един определен тон.

За да свирят добре заедно, инструментите трябва да са настроени един спрямо друг. Затова в началото на концерта обоят изсвирва

ЛА

и всички останали внимателно настройват инструментите си спрямо него.

Обикновено **настройването** се води от обоя, защото се чува лесно и има много **стабилна височина** на тоновете.

Струнните инструменти, като цигулките, се настройват с пристягане или отпускане на струните. Духовите инструменти, като флейтите, се настройват чрез мундщука – частта, в която музикантът вдухва въздух.

Обой

Значението на някои музикални термини прочетете в речника на стр. 124-125.

2 Кралицата на джаза...

никога не бъркала тоновете.

Американската джаз певица **Ела Фицджералд** е прочута с кристалния си, гъвкав глас. Освен това притежавала музикална суперсила, известна като съвършен, или **абсолютен слух**.

Абсолютният слух е рядкото умение човек безпогрешно да разпознава или изпява даден тон, без да чуе друг, с който да го съпостави.

Музикантите, акомпаниращи на Ела, можели да настройват инструментите си по гласа ѝ.

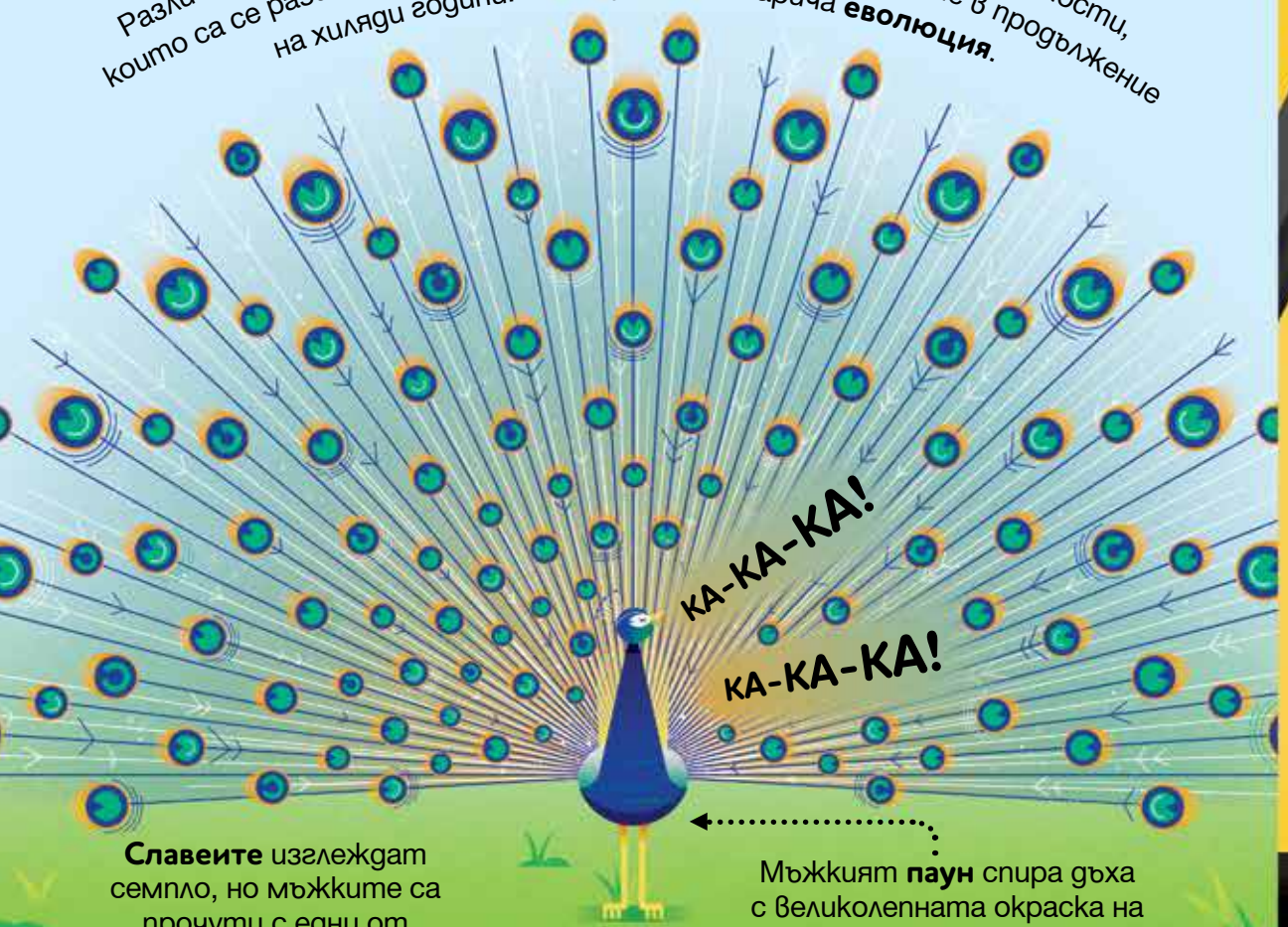
Едва 1 на 10 000 души притежава такъв съвършен слух. Дарбата се среща по-често сред хора, говорещи мандарин, кантонски, тайландски, виетнамски и други подобни езици, в които значението на думите зависи от височината на звуците, с които се произнасят.

3 Най-красивите птици...

са най-слаби певци.

Мъжката птица, за да привлече женска, трябва някак да изпъкне сред останалите мъжки. Някои го правят с красиви пера, други – с изящни трели... но никога едновременно и с двете.

Различните видове птици имат характерни песни и външни особености, които са се развивали и предавали от поколение на поколение в продължение на хиляди години. Този процес се нарича ***еволюция****.*

Славеите изглеждат семпло, но мъжките са прочути с едни от най-красивите и сложни песни в животинския свят.

Мъжкият **паун** спира дъха с великолепната окраска на разперената си опашка. Големите му красиви пера впечатляват женските, но звуците, които издава, повече напомнят на крякане.

тили тили ла ла ла уу тили оо тила-па оо оо тили иии иии тила-тили Чирик!

Учените смятат, че тъй като еволюцията протича в продължение на много време и изисква много енергия, повечето птици са развили или впечатляваща външност, или красив глас.

4 За да подготвите пианото...

забодете в него вилица

През 1938 г. композиторът Джон Кейдж започнал за пъха разни предмети между струните на пианото си: винтове, болтове, гумени лентички, дори вилици. Експериментите му родили нов инструмент – **подготвено пиано**.

Предметите между струните на пианото му придават съвсем различно звучене.

Подготвеното пиано може да звучи като цял оркестър с нови инструменти и звуци – като дрънчене, удряне, кънтене, туптене...

Съвременните композитори използват различни материали за подготвянето на пианото – от пружини и капачки за бутилки до късчета хартия...

...но всички са съгласни, че след изпълнението пианото трябва да бъде върнато в първоначалния му вид, без да се увреждат деликатните струни.

Освен това никога не бива да пипате в пианото без разрешение от собственика!

37 НАСА е записала музикален микс...

за извънземни.

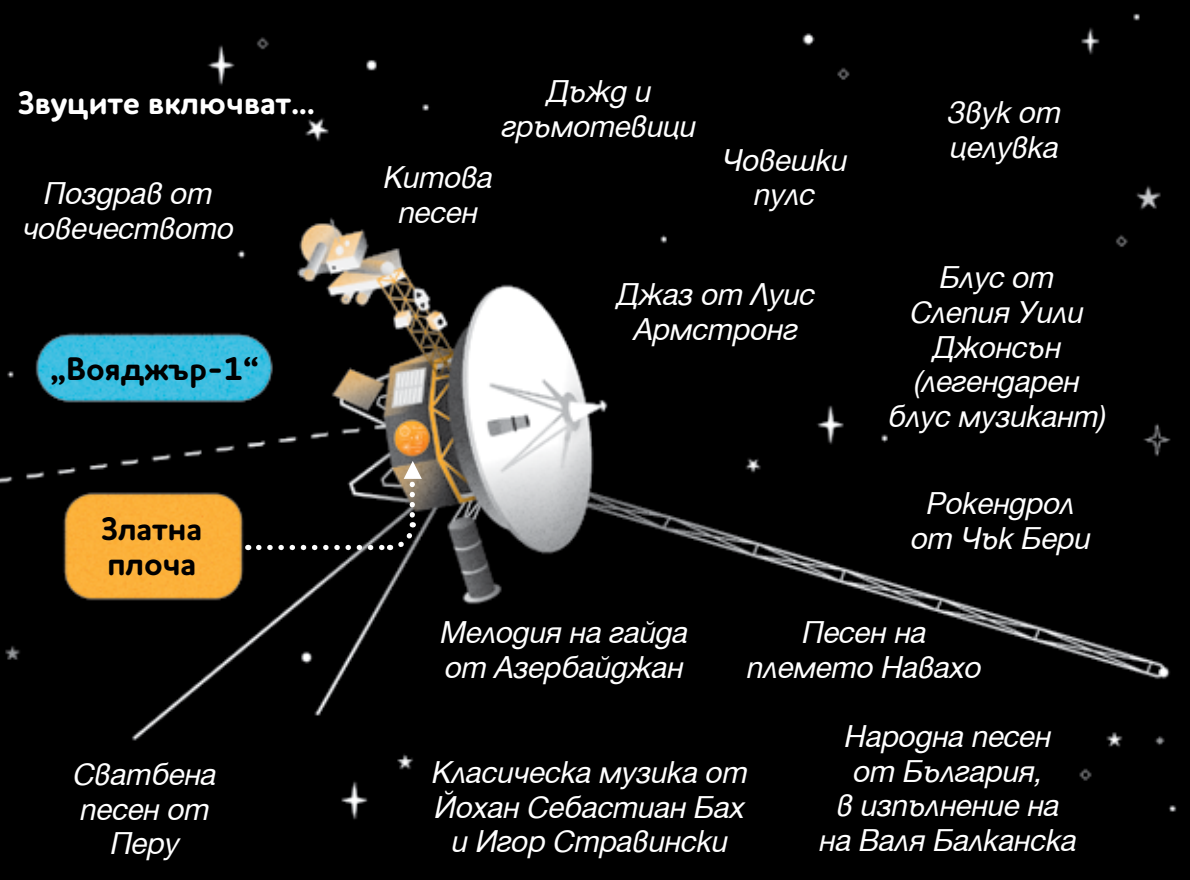
През 1977 г. НАСА изстреля космическите апарати „Вояджър-1“ и „Вояджър-2“ с мисия да изследват Слънчевата система и Космоса отвъд нея. А на борда им се намират златни плочи с музика от Земята.

Днес, 40 години по-късно, те вече са напуснали пределите на Слънчевата система и продължават пътешествието си в междузвездното пространство.

Слънцето

Никой не знае дали космическите апарати ще срещнат извънземни живи същества.

Но ако това се случи, извънземните може би ще чуят звуци и музика, разказващи за живота на Земята.

38 За да чуят нашата музика, извънземните...

ще трябва да разгадаят кода.

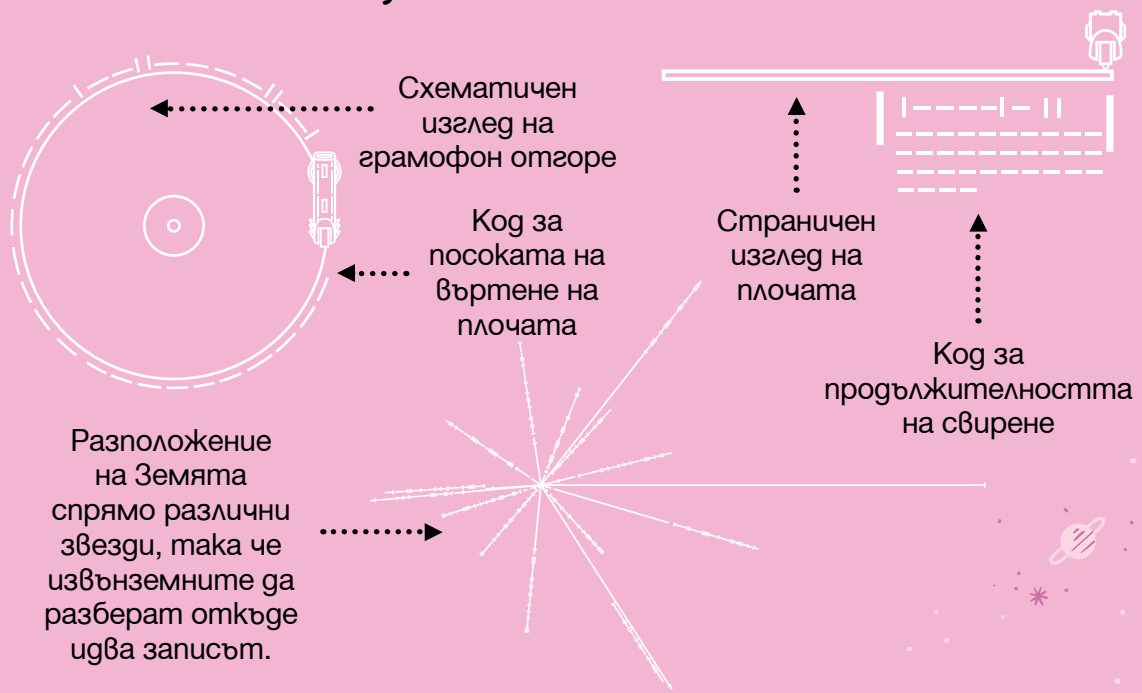
Ако златните плочи наистина бъдат намерени от извънземни, те ще трябва да се постараят, за да разберат какво е записано на тях. Разбира се, инженерите от НАСА са подготвили указания.

През 70-те години на XX в., когато „Вояджър-1“ и „Вояджър-2“ политат в Космоса, музиката се записвала на плочи – големи, кръгли дискове със спираловидни бразди от двете страни.

Те се слушат на грамофон, който движи игла по миниатюрните неравности на браздата и преобразува трептенията в звук.

Ето част от указанията на обложката:

Ако извънземните разгадаят кода, пуснат плочата, направят го в атмосфера, която пренася звука, и имат уши, с които да го чуят... може да затанцуват рокендрол!

39 Вятърът и водата...

са създатели на музика.

Почти всички инструменти са предназначени за използване от хора. Някои обаче са създадени, за да свири на тях природата.

Еолова арфа
Този древен инструмент издава нежен, е – понякога малко плашещ звук, напомнящ на тананикане. Някога се е изработвал от дълга дървена кутия с опънати струни. Днес можем да го срещнем и под формата на голям монумент – например в американския град Сан Франциско.

Хмммм!

Фиууу!

Вятърни звънци
Използвани от дълбока древност, днес обикновено се изработват от дърво или метал и висят пред много домове, където вятърът си играе и звънти на тях.

Пеещото звънтящо дърво
В Пенинските планини близо до град Бърнли (Великобритания) се издига музикална скулптура с височина 3 метра. Вятърът духа през стоманените тръби и издава мелодично бучене в диапазон от няколко октави.

Пеещи улуци
Зигзаговидните тръби и фунии като тези в Дрезден (Германия) се превръщат в същински музикални инструменти по време на дъжд.

Сюкинкуцу
Често ще срещнете това декоративно музикално устройство в традиционните японски градини. Направено е от гърне с малка дупка на дъното, заровено наопаки в земята. Водата прониква през дупката и капе в малкото „езерце“ отдолу, създавайки звънтящ звук като от камбанка.

Приливен орган
На брега в Блакпул (Великобритания) има метална скулптура, наподобяваща орган. Свързана е с морето чрез тръби с различни размери. Нахлуващата по време на прилив вода избутва въздух през тръбите и „органът“ поражда истинска симфония от тонове и акорди.

67 Най-хубавата музика...

понякога е неписаната.

Повечето музикални произведения се записват, за да могат да бъдат изсвирени нота по нота. Някои обаче се създават и променят по време на самото изпълнение. Нарича се **импровизация** и е особено популярна в **джаза**.

Джаз музикантите следват схема – базов набор от насоки за акордите или основната мелодия, а останалото импровизират.

Схема

Изпълнителите се водят по схемата, но свирят ту по-високо, ту по-ниско, ускоряват и забавят темпото, добавят собствени детайли и ритми.

Музикантите в джаз оркестъра може да се редуват кой да води. Всеки измисля собствена музика, като се придържа към скелета на творбата. Получава се своеобразен разговор между изпълнителите.

Импровизация

Това означава, че всеки път изпълнението е различно. Преживяването за публиката – също.

68 Какаду танцува...

бонобо бие барабани.

В интернет ще намерите безброй клипове, в които животните уж танцуват на музика. Учените обаче са установили, че малцина наистина го правят, камо ли да свирят на инструменти. И все пак...

Какаду и други видове папагали действително танцуват в ритъм.

Ако забързате или забавите музиката, птицата също променя движенията си.

Умението е присъщо и на някои други видове – тюлени, морски лъвове, слонове и някои човекоподобни маймуни.

А шимпанзетата бонобо не само танцуват, но могат да имитират и ритъма, който чуват на барабаните!

98 Саундтракът на видеоигрите...

не следва определен ред.

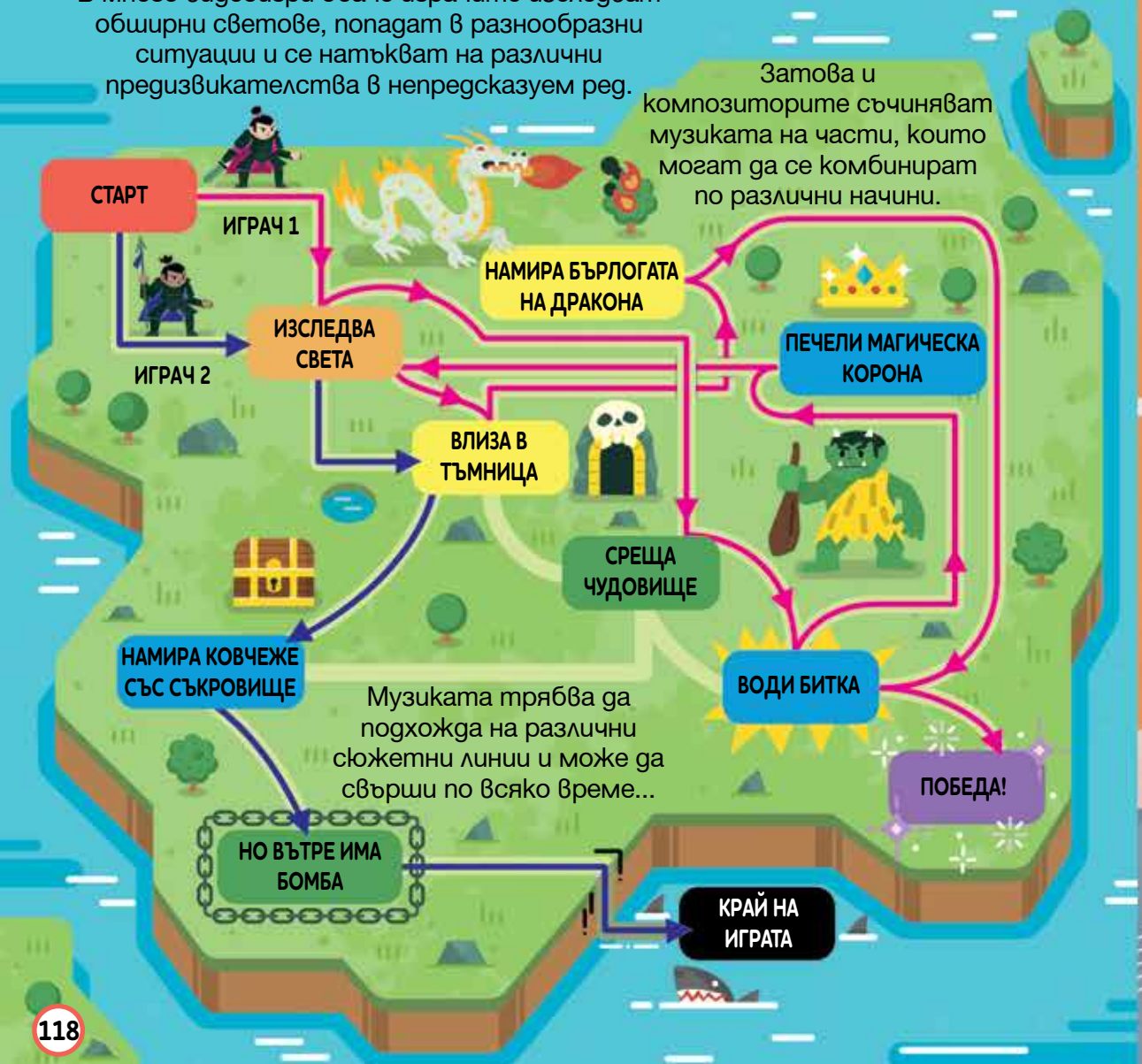
Видеоигрите имат музикален фон, който в синхрон с действието поддържа настроението и ангажира вниманието на играещите. Задачата на композиторите му обаче не е никак лесна, защото не знаят как ще се разгърне приключението.

Музиката почти винаги следва определен ред с начало, среда и край. Понякога дори разказва история, нещо такова:

НАЧАЛО → ЛЮБОПИТСТВО → СТРАХ → ОБЪРКВАНЕ → ПОБЕДА → КРАЙ

В много видеоигри обаче играчите изследват обширни светове, попадат в разнообразни ситуации и се натъкват на различни предизвикателства в непредсказуем ред.

Затова и композиторите съчиняват музиката на части, които могат да се комбинират по различни начини.

Музиката трябва да подхожда на различни сюжетни линии и може да свърши по всяко време...

99 Цял град притихнал...

под звука на цигулките.

Цигулката има древна история, но съвременният ѝ вид бил изобретен преди 450 години от Андрея Амати в Кремона, Италия. Векове наред Кремона била столица на лютиерите, сред които и велики майстори, като Страдивари. През 2019 г. жителите на града се съгласили да пазят тишина цял месец. Целта: да се запише звукът на старите цигулки.

Антонио Страдивари
1644-1737

Тук живя прочутият майстор на цигулки. Днес неговите инструменти са най-скъпите в света.

